

N.F.S. Grundtvig [Anmeldelse af] “Høimesse-Psalmer til Kirkeaarets Helligdage af **B. S. Ingemann**”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.12, april 2018

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1825 (SJ: 422)

Teksten er etableret af Else Riisager

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Else Riisager, redigeret af Johnny Kondrup og Vanja Thaulow

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. et theol. Erik A. Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[A:156]

Høimesse-Psalmer til Kirkeaarets Helligdage af B. S. Ingemann.

Kbh. 1825 hos A. *Seidelin*. S. 130. 8.

Den dybe Alvor, med de deraf opstigende, kun med en evig og fuldkommen Glæde fornøiede Attraaer, hører fra Arilds-Tid saa umiskjendelig til den Nordiske Menneske-Natur, at man mere maatte undres over dens Fraværelse i nogetsomhelst Tidsløb, end over dens Hjemkomst; men desuagtet finde dog Mange det ubegribeligt, hvorledes Nogen, efter det attende Aarhundredes lystige Letsindighed, kan give alvorlige Tanker Rum, og heller en Vinter-Aften betragte den dybe stjerneklare Himmel selv, end de delige Theater-Malerier af vor Gjøggle-Verden i konstig Belysning. Upaatvivlelig vil det da ogsaa tykkes Mange sært, at *Ingemann* kunde faae i Sinde, ordenlig for Alvor at skrive Psalmer, uden at der enten er udsat en Priis for de Bedste, eller nedsat en Commission til at forfærdige en ny Psalmebog dem til Gavn, der endnu, trods saa

mange rare Samlinger af Selskabs-Sange, føle Trang til en Saadan. Mig derimod kan det aldrig tykkes sært, at den Nordiske Natur, naar Alt er frist, finder Hjemmet bedst, og vender, efter en unaturlig Udsvævelse, tilbage til de gamle indbydende Gang-Stier, gjennem grønne Skove og bølgende Agre, som nu, snart i et Aartusinde, har ogsaa været Kirke-Stier, og i mine Øine hænge derfor disse Psalmer paa det Nøieste sammen med Kong Valdemar og hans Mænd; thi naar *Axel* kom hjem af Leding, lagde han unægtelig Hjelm og Brynje, tog Messe-[A:157](#)Haglen paa, og sang sit Kyrie Eleison og Gloria in Excelsis med samme Iver, som han lod Sværdet sjunge for Danmarks Fiender. Vel mueligt imidlertid, at den første Messe, han efter et saadant Ledings-Tog holdt, smagde meer ad Vandet end ad Vinen; var mere et Kyrie med Graad end et Gloria med Jubel, thi det er saa med Alt i denne Verden, at Vane vorder let den anden Natur, og der er intet Spring, som sjeldnere lykkes end det fra Jorden til Himlen; eller rettere sagt, vi Smaafolk prøve det omsonst, og gjøre derfor klogest i at see os om en Himmel-Stige, hvorpaa vi, lidt efter lidt, ved at lære Smaa-Englene Konsten af, kan nærme os, hvad der vil meget til at naae. Vel sandt, at det har en egen Beskaffenhed med den underlige *Tone-Stige*, Skjaldene er, saa at sige, ene om, og er der nogen Hedning-Stamme, hvis christnede Skjalde har ligesom et Privilegium paa at flyve op og sætte sig lige under Kong *David*, da er det unægteligt den, til hvilken vi høre, saafremt vi ellers er i Slægt med vore Fædre; men hvem der kjender Kong *David*, veed ogsaa, han sad ei altid lige høit, sad ei sjelden tæt ved Jorden i Sæk og Aske, saa man, paa mange forskjellige Trin kan sidde ham nær. Nu sidder, som man vel veed, den *Danske* Green paa Nordens Ygdrasill langt nærmere ved Roden end ved Toppen, er ingenlunde Hoved men Hjerte-Grenen, og de Fugle, som udklækkes der, flyve aldrig, uden de forvildes, høiere end Bøgen groer, saa, naar de faae Lyst til at sidde hos Kong *David*, søge de ham aldrig høit i Skye, men altid ved Jorden, enten hvor han sidder i Sæk og Aske, eller hvor hans Krone blomstrer over ham, som *Brorson* synger: søger de nedrige Steder, thi Roserne voxer i Dale. Betragte vi nu de tre Snese Aar, der ere henrundne, siden *Brorsons Svanesang* forstummede, da kan vi ikke nægte, det tegnede til, at *Danmark* var ogsaa færdig med sin Svanesang til Davids-Harpen, og man maatte da kunne gjættet sig til, at fandt [A:158](#)man nogensinde igjen den danske Sanger hos Kong *David*, kom man sikkert til at høre *Poenitentse-Psalmer*, og med dette Navn troer jeg ogsaa virkelig Kirken vil døbe de nærværende *Ingemannske*, hvoraf de Fleste unægtelig ere sjungne ved *Babylons* Floder, hvor Hjertet græder, naar det mindes Zion, hænger Citharen paa Vierne og kan umuelig stemme den til Zions Sang i det fremmede Land, kan umuelig med dens søde Toner kildre de Uomskaarnes Øren, som holde *Juda* fangen. Men netop denne bodfærdige, vemodige, længselsfulde Tone, der med *Davidisk*

Inderlighed og Sanddrthed gennemstrømmer disse danske Psalmer, netop den er mig sikker Borgen for, at Herren vil lægge en ny Sang i Danas Mund, som Mange skal glædes ved at høre, thi Han har, som skrevet staaer, ei blot sin Boelig i den høie, men ogsaa i den dybe Helligdom, Han vil ogsaa boe hos en Sønderknuset og Nedtrykt i Aanden at gjøre den Sønderknustes Hjerte og den Nedtryktes Aand levende. Om da end ikke saa øiensynlig Haabets Stjerne blinkede for Skjalden, der endog stundum seer Glimt af Morgen-Røden, vilde jeg dog sige: han synger aabenbar sin *store Bededags* og sin *Langfredags*-Psalme i en Paaske-Dagning; thi naar vi inderlig sukke med Kvinderne: hvem skal vælte os *Stenen* af Hjertet, som er meget stor, da varer det kun et Øieblik, før Engelen gjør det, og sætter sig paa den, som en sjungende Morgen-Stjerne, der forkynder Solens Opgang, som skal klare alle Guds Børns Aasyn og stemme Hjerterne til Fryde-Raab, saa de lovsynge Herren, som brød Zions Fængsel, og udbryde: Herren haver gjort store Ting imod os, derfor ere vi glade, vi saaede med Graad, vi høste nu med Fryde-Sang!

Jeg siger derfor, Gud skeep Lov! naar jeg læser *Ingemanns* Psalmer, der kun lade det tvivlsomt, om *Christus* allerede er igjen opstaaet for Troens Øine af Danmarks Kirke-Grav, eller det først i næste Øieblik vil skeep, dog mener **A:159** jeg, det er alt skedt, saa naar Tonerne stundum vakle, er det kun som vi læse om Disciplerne, da de første Gang saae Herren, efter Hans Opstandelse: de turde, af Glæde og Forundring knap troe deres egne Øine, turde end ikke ret istemme: o salig Paaske-Dag, nu har vi vundet Sag, Langfredags bittre Minde maa nu saa sødt forsvinde; thi *Jesus* vandt med Ære, Hans Navn velsignet være!

At nu disse Psalmer ei skal lægges paa *Hyliden*, til andre aandelige og kjødelige Vise-Bøger, og der hensmuldre som æsthetisk Orme-Føde, men at de skal gjemmes i Kirken, og som Sang-Offer stige fra Troendes Læber, det seer man, er Skjaldens Haab, da han følger Hellig-Dagenes Evangelier, og saa urimeligt det maaskee end vil synes Mange, kan man dog sagtens vide, at jeg, hvis største Fornøielse det længe var at haabe Urimeligheder, med begge Hænder griber denne gode Leilighed, og overspringer alle Hindringer, med min gammeldags Tro, at hvad blot to Disciple ret forene deres Bønner om i *Jesu* Navn, det skeep! Meget maatte jeg ogsaa tage feil, om der ikke skulde være Een af disse Psalmers Læsere, som af Hjertet vilde istemme vor Bøn, at de, i Forening med de *gode Gamle*, hvorpaa Danmark er saa vidunderlig rig, snart maatte fortrænge de *daarlige Nye*, hvoraf den nu brugelige Psalmebog vrimler! Vel har jeg, i min stille Afkrog hørt et Rygte om, at den i en christelig Menighed næsten ubrugelige Sang-Bog skal igjen have fundet en Lovtaler, men det er dog lige vist, at om den ogsaa fandt Tusinde, saa vedblev den dog ligefuldt at vrimle af

kolde, tørre, døde og magtesløse Rimerier, der aldrig, uden som Rang-Titel, kan bære Navn af *Psalmer*. Saavidt jeg har hørt, skal man da heller ikke have rost Bogen fra den poetiske, men kun fra den moralske og maaskee tillige den dogmatiske Side, og, uagtet der selv fra begge disse Sider kunde være saare meget at indvende mod Rosen, vil jeg dog blot anmærke, hvad der synes |A:160| mig uigjendriveligt, at selv den bedste moralske og dogmatiske Rimstok kan være en meget daarlig Psalme-Bog, og at en *upoetisk Psalme*, man sige hvad man vil, er ligesaa haard en Selv-Modsigelse, som *upoetisk Poesie*, skjøndt det ikke klinger slet saa urimeligt, fordi man i ældre Tider ei pleiede at søge hvad man kaldte Poesie, men kun *Liv* og *Aand* i Psalme-Bøger. Denne gode, gamle Tale-Brug er ogsaa ganske efter mit Sind, og fandt jeg derfor kun *Liv* og *Aand* i Bogen, da var jeg vel fornøiet, men det er netop, hvad jeg savner, og da jeg nu ligesaalidt har noget Begreb om Poesie uden *Liv* og *Aand*, som om Psalmer uden Poesie, saa maatte man enten bevise, at det er et galt Begreb om Poesie, eller tilstaae, at en upoetisk Psalmebog er aldeles uforsvarlig. Enten jeg derfor tager det paa Langs eller Tvers, finder jeg, vor Psalmebog har megen Lighed med Lüttichaus Vers, og er den *daarligste*, jeg veed, vi har havt, siden der blev danske Psalme-Bøger til, og saa ganske ugyldigt er mit Skjøn dog vel ikke, da jeg hverken er ubekjendt med den danske Kirke-Historie, eller meer end Andre blottet for christen Tro og poetisk Sands. Holder nu Danmark virkelig mest ad det Daarligste, da maa jeg sige, det bliver aldrig min Smag, men det bliver heller ikke min Tro, før jeg seer Menighederne vrage det Bedre, naar det bydes dem; thi jeg veed godt, hvor liden Deel de fleste Menigheder, uagtet Regjeringens faderlige Bestemmelse, har havt i det sidste Bytte, da man, istedenfor god gammel Viin deels i Leer-Kruse, deels i bulede, men føre, ægte forgyldte Sølv-Bægere, skjænkede dem maadeligt Brønd-Vand deels i Frimurer-Glas og deels i brogede Under-Kopper og flade Steen-Tallerkener. Ingen skal derfor indbilde mig, enten at de jyske Bønder har meer poetisk Sands end de Sjællandske, eller at det blot er tilfældigviis, den *Kingoske* Psalme-Bog i Jylland har beholdt Marken; thi det Sidste er mig tvertimod Beviis paa, at selv de mest upoetiske Danske |A:161| kan skille Viin fra Vand, saa at havde Sællandsfaren blot havt Tiende-Parten af det Mod, hvormed Jyden trodser paa den Frihed, Øvrigheden skjænker, skulde den ny Psalme-Bog vist ikke kommet til at prale af Seieren paa Øerne. Biskop *Balle* var i denne Henseende ingenlunde uskyldig, thi hvor gjerne jeg end lader Mangelen af poetisk Sands tale til hans Undskyldning, burde dog unægtelig den *Kingoske* Psalmebog, der dog vel maatte kunne opbygge Bønder, da den opbyggede ham selv, havt saa kraftig en Talsmand i hans *Hjerte*, at han ikke havde *drevet* paa dens Afskaffelse; men det gjorde han, og arbeidede derved, skjøndt uvitterlig, Kirkens Modstandere lige i Hænderne;

thi naar de ældre Bønder har mistet deres gamle, hjertegribende *Psalmer*, og Børnene deres *Catechismus*, da har Almuen mistet sin levende Forbindelse med den *christelige Kirke*, som man da kun forgjæves med Bibel og Lære-Bog og med al Verdens Bog-Staver kan tænke at fornye.

Man seer, jeg taler nu reent ud om alt Kirkeligt, og det gjør jeg, fordi jeg føler, nu er Timen kommet, nu skal det enten briste eller bære, nu skal Danmark vælge, som i Psalme-Bogen mellem Viin og Vand, saaledes i det Hele mellem en sand christelig og en falsk tyrkisk Oplysning. Jeg maatte have stjaalet min Præste-Tunge, dersom jeg i en saadan Time ei brugde den, det bedste jeg har lært, og Følgerne lægger jeg trøstig i Hans Haand, som har bygget Kirken, og vil hverken drive Spurv eller Svale, hverken mig eller *Ingemann*, fra sit Alter, saa, er vor Stemme end for svag til en ordenlig Høi-Messe, skal den, med Guds Hjelp, dog skabe en taalelig Aften-Sang, og Høi-Messen kan *Kingo* og *Brorson* i det Mindste besørge saa godt, at det i al den ganske Christenhed ei gjøres bedre. Bedre kunde det vist nok blevet gjort, hvis Danmarks *Shakspear* ei saa uforsvarlig havde glempt, hvad saadan en Skjald skylder den Kirke, der saa moderlig opam|**A:162**mede ham i sit Skjød; men Kirken kan ligesaa lidt aftvinge Nogen Lov-Sang, som den vil paatvinge Nogen Velsignelsen, og er det *Oehlenschläger* for lidet at kappes med *Kingo* i Greb paa Davids-Harpen, og at være udødelig med Christi Kirke, da faaer han nøies med hvad jeg kalder usigelig mindre, og hvor nødvendig end Kirken vil undvære ham, savner den ham dog aldrig saameget, som han engang vil savne den!

Det er da virkelig mit glade Haab, at naar vi med Guds Hjelp faaer en tilstrækkelig Samling af gamle og nye Psalmer udgivet, vil vor faderlige Øvrighed *tillade* at den indføres, *hvor* Menigheden ønsker det, og ei mindre mit Haab, at mange Menigheder vil mødes i et Ønske, der er alle danske Christne medfødt, og kan umuelig slumre stærkere, end at det vaagner ved den første Høitids-Psalme, der gjennemtoner Kirken!

Slutte vil jeg da Anmeldelsen med Sangerens gjennemgribende Ord:

1 *Jesus* græder! — Verden leer!
Vanvid sjunger mellem Grave!
Syndens Træl ei Dybet seer,
Døden dandser med sin Slave!
Sjælen sig i Lænker glæder,
Verden leer, men *Jesus* græder!

2 *Jesus* græder! smelt, hvert Bryst!
Vaagn hver syndig Sjæl, som sover!
Bæv, o Verden, i din Lyst!

Dig din Frelser græder over!
Brister, brister, Mørkets Kjæder!
Smelt hvert Hjerte! Jesus græder!

N. F. S. Grundtvig.
